Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
ANTHONY M. COLLINS
4 päivänä lokakuuta 2024[1]

Asia C-583/23 [Delda][i]

AK
vastaan
Ministère public

(Ennakkoratkaisupyyntö – Cour de cassation (ylin tuomioistuin, Ranska))

Ennakkoratkaisupyyntö – Oikeudellinen yhteistyö rikosasioissa – Direktiivi 2014/41/EU – Rikosasioita koskeva eurooppalainen tutkintamääräys – Aineellinen soveltamisala – Tutkintatoimenpiteen käsite – Syytteen nostamista koskevan päätöksen, joka sisältää myös määräyksen tutkintavankeuteen asettamisesta ja määräyksen vakuuden asettamisesta, tiedoksianto – Rikosoikeudellisen menettelyn kohteena olevan henkilön kuuleminen

Johdanto

1. Tämä Cour de cassationin (ylin tuomioistuin, Ranska) esittämä ennakkoratkaisupyyntö koskee rikosasioita koskevasta eurooppalaisesta tutkintamääräyksestä 3.4.2014 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/41/EU[2] 1 ja 3 artiklan tulkintaa. Ennakkoratkaisupyyntö on esitetty sellaisen valituksen yhteydessä, jonka Ranskassa vapautensa menettänyt Espanjan kansalainen on tehnyt cour d'appel de Paris'n (Pariisin ylioikeus, Ranska) tutkintajaoston tuomiosta, jolla oli hylätty hänen vaatimuksensa siitä, että pöytäkirja, jonka ranskalainen tutkintatuomari laati hänen kuulemisestaan Espanjan oikeusviranomaisten antaman eurooppalaisen tutkintamääräyksen täytäntöönpanemiseksi, todettaisiin pätemättömäksi.

2. Tässä asiassa unionin tuomioistuimella on tilaisuus täsmentää eurooppalaisen tutkintamääräyksen aineellista soveltamisalaa ja erityisesti direktiivin 2014/41 edellä mainituissa säännöksissä tarkoitetun tutkintatoimenpiteiden – joiden täytäntöönpanoa voidaan pyytää tällaisen tutkintamääräyksen yhteydessä – käsitteen ulottuvuutta.

[1] Alkuperäinen kieli: ranska.

[i] Tämän asian nimi on kuvitteellinen nimi. Se ei vastaa menettelyn minkään osapuolen todellista nimeä.

[2] EUVL 2014, L 130, s. 1.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

Yleissopimus keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä

3. Keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehdyn yleissopimuksen [3] (jäljempänä 29.5.2000 tehty yleissopimus) 5 artiklassa, jonka otsikkona on ”Oikeudenkäyntiasiakirjojen lähettäminen ja tiedoksianto”, määrätään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltio lähettää toisen jäsenvaltion alueella oleskeleville henkilöille heille tarkoitetut oikeudenkäyntiasiakirjat suoraan postitse.

2. Oikeudenkäyntiasiakirjat voidaan lähettää pyynnön vastaanottaneen jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten välityksellä ainoastaan siinä tapauksessa, että

a) sen henkilön osoitetta, jolle asiakirja on tarkoitettu, ei tunneta tai siitä ei ole varmuutta; tai

b) pyynnön esittäneen jäsenvaltion asiaa koskeva oikeudenkäyntilainsäädäntö vaatii muunlaista todistetta asiakirjan tiedoksiannosta vastaanottajalle kuin postitse toimittamisesta voidaan saada; tai

c) asiakirjaa ei ole ollut mahdollista antaa tiedoksi postitse; tai

d) pyynnön esittäneellä jäsenvaltiolla on perusteltua aihetta olettaa, että postitse toimittaminen on tehotonta tai epätarkoituksenmukaista.

3. Jos on aihetta olettaa, että vastaanottaja ei ymmärrä kieltä, jolla asiakirja on laadittu, asiakirja tai ainakin sen pääkohdat on käännettävä jollekin sen jäsenvaltion kielistä, jonka alueella vastaanottaja on. Jos asiakirjan lähettävä viranomainen tietää, että vastaanottaja ymmärtää vain jotain muuta kieltä, asiakirja tai ainakin sen pääkohdat on käännettävä kyseiselle kielelle.

4. Jokaiseen oikeudenkäyntiasiakirjaan on liitettävä ilmoitus siitä, että vastaanottaja voi saada asiakirjan lähettäneeltä viranomaiselta tai kyseisen jäsenvaltion muilta viranomaisilta tietoja asiakirjaa koskevista oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan. Mitä 3 kohdassa määrätään, sovelletaan myös kyseiseen ilmoitukseen.

– –”

Direktiivi 2014/41

4. Direktiivin 2014/41 1 artiklan otsikkona on ”Eurooppalainen tutkintamääräys ja velvollisuus panna se täytäntöön”, ja sen 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Eurooppalainen tutkintamääräys on jäsenvaltion, jäljempänä ’määräyksen antanut valtio’, oikeusviranomaisen antama tai vahvistama oikeudellinen päätös, jonka tarkoituksena on, että

[3] Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 34 artiklan mukaisen yleissopimuksen tekemisestä keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä 29.5.2000 annettu neuvoston säädös (EYVL 2000, C 197, s. 1).

toisessa jäsenvaltiossa, jäljempänä ’täytäntöönpanovaltio’, suoritetaan yksi tai useampi yksittäinen tutkintatoimenpide tarkoituksin hankkia todisteita tämän direktiivin mukaisesti.

Eurooppalainen tutkintamääräys voidaan antaa myös sellaisten todisteiden hankkimiseksi, jotka jo ovat täytäntöönpanovaltion toimivaltaisten viranomaisten hallussa.”

5. Direktiivin 3 artiklassa, jonka otsikkona on ”Eurooppalaisen tutkintamääräyksen soveltamisala”, säädetään seuraavaa:

”Eurooppalaista tutkintamääräystä sovelletaan kaikkiin tutkintatoimenpiteisiin, lukuun ottamatta yhteisen tutkintaryhmän perustamista ja todisteiden hankkimista tuollaisessa ryhmässä [29.5.2000 tehdyn yleissopimuksen] 13 artiklan ja [yhteisistä tutkintaryhmistä 13.6.2002 tehdyn] neuvoston puitepäätöksen 2002/465/YOS [(EYVL 2002, L 162, s. 1)] mukaisesti, paitsi yleissopimuksen 13 artiklan 8 kohdan ja puitepäätöksen 1 artiklan 8 kohdan soveltamista varten.”

6. Direktiivin 9 artiklan otsikkona on ”Tunnustaminen ja täytäntöönpano”, ja sen 1 ja 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Täytäntöönpanoviranomaisen on tunnustettava tämän direktiivin mukaisesti toimitettu eurooppalainen tutkintamääräys ilman muita muodollisuuksia ja varmistettava sen täytäntöönpano samalla tavalla ja samoja sääntöjä noudattaen, kuin jos täytäntöönpanovaltion viranomainen olisi määrännyt kyseessä olevan tutkintatoimenpiteen, paitsi jos tuo viranomainen päättää vedota johonkin tässä direktiivissä tarkoitettuun eurooppalaisen tutkintamääräyksen tunnustamisesta tai täytäntöönpanosta kieltäytymisen perusteeseen taikka täytäntöönpanon lykkäämisperusteeseen.

2. Täytäntöönpanoviranomaisen on noudatettava määräyksen antaneen viranomaisen nimenomaan osoittamia muodollisuuksia ja menettelyjä, jollei tässä direktiivissä ole toisin säädetty ja edellyttäen, että sellaiset muodollisuudet ja menettelyt eivät ole täytäntöönpanovaltion lainsäädännön perusperiaatteiden vastaisia.”

7. Direktiivin 10 artiklassa, jonka otsikkona on ”Erityyppiseen tutkintatoimenpiteeseen turvautuminen”, säädetään seuraavaa:

”1. Täytäntöönpanoviranomainen voi aina kun se on mahdollista turvautua muuhun kuin eurooppalaisessa tutkintamääräyksessä mainittuun tutkintatoimenpiteeseen, jos

a) eurooppalaisessa tutkintamääräyksessä mainittua tutkintatoimenpidettä ei ole täytäntöönpanovaltion kansallisessa lainsäädännössä; tai

b) eurooppalaisessa tutkintamääräyksessä mainittua tutkintatoimenpidettä ei voitaisi käyttää vastaavassa kansallisessa tapauksessa.

2. Jäljempänä 11 artiklan soveltamista rajoittamatta 1 kohtaa ei sovelleta seuraaviin tutkintatoimenpiteisiin, joita on aina voitava käyttää täytäntöönpanovaltion kansallisen lainsäädännön mukaan:

– –

c) todistajan, asiantuntijan, uhrin, epäillyn tai syytteessä olevan henkilön taikka kolmannen osapuolen kuuleminen täytäntöönpanovaltion alueella;

– –”

8. Direktiivin 2014/41 24 artiklan otsikkona on ”Kuuleminen videokokouksen avulla tai muulla audiovisuaalisesti välitettävällä tavalla”, ja sen 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jos määräyksen antaneen valtion toimivaltaisten viranomaisten on kuultava täytäntöönpanovaltion alueella olevaa henkilöä todistajana tai asiantuntijana, määräyksen antava viranomainen voi antaa eurooppalaisen tutkintamääräyksen todistajan tai asiantuntijan kuulemiseksi 5–7 kohdan mukaisesti videokokouksen avulla tai muulla audiovisuaalisesti välitettävällä tavalla.

Määräyksen antava viranomainen voi antaa eurooppalaisen tutkintamääräyksen myös epäillyn tai syytetyn henkilön kuulemista varten videokokouksen avulla tai muulla audiovisuaalisesti välitettävällä tavalla.”

9. Direktiivin 34 artiklan otsikkona on ”Suhde muihin oikeudellisiin välineisiin, sopimuksiin ja järjestelyihin”, ja sen 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tällä direktiivillä korvataan 22 päivästä toukokuuta 2017 alkaen tämän niiden jäsenvaltioiden välillä, joita tämä direktiivi sitoo, sovellettavien seuraavien yleissopimusten vastaavat määräykset, sanotun kuitenkaan rajoittamatta niiden soveltamista jäsenvaltioiden ja kolmansien valtioiden välillä ja niiden väliaikaista soveltamista 35 artiklan mukaisesti:

– –

c) [29.5.2000] tehty yleissopimus ja sen pöytäkirja.”

Ranskan oikeus

10. Ranskan rikosprosessilain (code de procédure pénale)[4] 694-16 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Eurooppalainen tutkintamääräys on oikeudellinen päätös, jonka jäsenvaltio, jota kutsutaan määräyksen antaneeksi valtioksi, on antanut jäsenvaltioiden yhteisellä lomakkeella pyytääkseen toista jäsenvaltiota, jota kutsutaan täytäntöönpanovaltioksi, suorittamaan tietyssä määräajassa alueellaan tutkinnan, jonka tarkoituksena on hankkia todisteita rikoksesta tai toimittaa jo sen hallussa olevia todisteita.

Tutkintamääräyksellä voidaan myös pyrkiä väliaikaisesti estämään todisteena mahdollisesti käytettävän aineiston tuhoaminen, muuntaminen, liikuttaminen, siirtäminen tai luovuttaminen täytäntöönpanovaltion alueella.

Määräys voi koskea myös täytäntöönpanovaltiossa vapautensa menettäneen henkilön väliaikaista siirtämistä määräyksen antaneeseen valtioon kyseisen henkilön läsnäoloa edellyttävien menettelytoimien toteuttamiseksi määräyksen antaneessa valtiossa tai määräyksen antaneessa

[4] Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että direktiivi 2014/41 on saatettu osaksi Ranskan oikeusjärjestystä Ranskan rikosprosessilain 694-15 §:llä ja sitä seuraavilla pykälillä.

valtiossa vapautensa menettäneen henkilön väliaikaista siirtämistä täytäntöönpanovaltioon sen alueella pyydettyyn tutkintaan osallistumista varten.

Kahdessa ensimmäisessä momentissa tarkoitetut todisteet voivat koskea myös sitä, että henkilö on jättänyt noudattamatta langettavasta tuomiosta johtuvia velvollisuuksiaan, vaikka tämä noudattamatta jättäminen ei ole rikos.”

Pääasian tosiseikat, ennakkoratkaisukysymys ja asian käsittely unionin tuomioistuimessa

11. Espanjan oikeusviranomaiset antoivat 1.3.2021 Ranskan viranomaisille eurooppalaisen tutkintamääräyksen (jäljempänä asianomainen eurooppalainen tutkintamääräys), jonka mukaan AK:lle, joka suoritti tuolloin Ranskassa vankeusrangaistusta, oli annettava tiedoksi Juzgado Central de Instrucción nº 4 de la Audiencia Nacionalin (valtakunnallisen ylioikeuden tutkintatuomioistuin nro 4, Espanja) 30.9.2009 antama päätös syytteen nostamisesta.[5] Päätös sisälsi myös määräyksen tutkintavankeuteen asettamisesta ja määräyksen vakuuden asettamisesta. Espanjan oikeusviranomaiset pyysivät asianomaisella eurooppalaisella tutkintamääräyksellä myös, että AK voisi asianajajansa läsnä ollessa ”esittää kaiken näytön ja kaikki lausumansa kyseisten tekojen osalta”.

12. Tribunal judiciaire de Paris’n (Pariisin alioikeus, Ranska) tutkintatuomari antoi 19.7.2021 päivätyn pöytäkirjan mukaan AK:lle tiedoksi hänen asianajajansa läsnä ollessa kyseisen syytteen nostamista koskevan päätöksen, antoi hänelle ja hänen asianajajalleen sen espanjankielisen jäljennöksen ja otti vastaan hänen lausumansa.[6]

13. Seuraavana päivänä AK vaati cour d’appel de Paris’n tutkintajaostoa toteamaan tämän kuulemisen pätemättömäksi ja väitti, että syytteen nostamista koskevan päätöksen – joka sisältää myös määräyksen tutkintavankeuteen asettamisesta ja määräyksen vakuuden asettamisesta – tiedoksiantoa ei voida pyytää eurooppalaisen tutkintamääräyksen yhteydessä.

14. Cour d’appel de Paris’n tutkintajaosto hylkäsi vaatimuksen. Se totesi, että Espanjan oikeusviranomaiset eivät olleet pyytäneet ainoastaan, että syytteen nostamista koskeva päätös annetaan tiedoksi AK:lle, vaan myös, että hän voi ”esittää kaiken näytön ja kaikki lausumansa kyseisten tekojen osalta”. Lisäksi se toi esiin, että asianomaisessa eurooppalaisessa tutkintamääräyksessä täsmennettiin, että pyydetyt toimet olivat osa ”tekoihin liittyvien kaikkien sellaisten olosuhteiden selvittämistä, jotka voivat vaikuttaa tekojen luonnehdintaan ja tekijöiden syyllisyyteen”, ja että vaikka nämä viranomaiset eivät olleet rastittaneet tätä määräystä koskevassa lomakkeessa kohtaa ”kuuleminen epäiltynä tai syytteessä olevana henkilönä”, ne pyysivät selvästi ranskalaista tutkintatuomaria ottamaan vastaan AK:n lausumat teoista, joista häntä epäiltiin, ja laatimaan niistä pöytäkirjan. Cour d’appel de Paris’n tutkintajaosto päätteli tästä, että kun kyseiset viranomaiset pyysivät AK:ta esittämään lausumansa näiden tekojen osalta asianajajansa läsnä ollessa ja hänen puolustautumisoikeuksiaan kunnioittaen, ne pyysivät Ranskan rikosprosessilain 694-16 §:ssä tarkoitettua ”tutkinnan suorittamista todisteiden hankkimiseksi rikoksesta”.

[5] AK:ta syytettiin terrorismirikoksista.

[6] Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen unionin tuomioistuimen tietopyynnön perusteella toimittamasta 19.7.2021 päivätystä pöytäkirjasta ilmenee, että AK antoi syytteen nostamista koskevassa päätöksessä mainituista teoista seuraavat lausumat: ”Kiistän kaikki syytteet. Syytteet perustuvat lausumiin, jotka minut pakotettiin antamaan kidutettuna 20 vuotta sitten. Olen sanonut tämän jo vuosien ajan ja sanoin sen uudelleen eurooppalaista pidätysmääräystä koskevassa menettelyssä. Esitimme jopa todisteita, ja cour d’appel de Paris kieltäytyi eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta. En ymmärrä, miten voitte antaa minulle tiedoksi syytteen nostamista koskevan päätöksen asiassa, jossa Ranskan oikeuslaitos on kieltäytynyt panemasta eurooppalaista pidätysmääräystä täytäntöön.”

15. AK valitti tästä tuomiosta ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen.

16. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa AK:n väittävän, että cour d'appel de Paris'n tutkintajaosto on 20.4.2022 antamassaan tuomiossa jättänyt noudattamatta direktiivin 2014/41 1 artiklaa ja Ranskan rikosprosessilain 694-16 §:ää. AK:n mukaan eurooppalaisen tutkintamääräyksen antamisen tarkoituksena ei voi olla "ilmoittaminen esitettävistä syytteistä ja haasteen tiedoksianto", koska tällaiset toimenpiteet kuuluvat muiden oikeudellisen yhteistyön välineiden ja erityisesti Ranskan rikosprosessilain 696-44 §:n[7] alaan.

17. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen julkisasiamies katsoo sitä vastoin, että asianomaisella eurooppalaisella tutkintamääräyksellä, joka sisältää "tutkintatoimenpiteitä, jotka liittyvät erottamattomasti syytteen nostamista [AK:ta] vastaan koskevan päätöksen tiedoksiantoon ja siihen, että tuomari ottaa [AK:n] lausumat vastaan hänen asianajajansa läsnä ollessa puolustautumisoikeuksien kunnioittamiseksi", on tarkoitus suorittaa tutkinta, jossa pyritään hankkimaan todisteita rikoksesta.

18. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että unionin tuomioistuin ei ole vielä lausunut eurooppalaisen tutkintamääräyksen aineellisesta soveltamisalasta eikä varsinkaan siitä, kuuluuko siihen syytekirjelmän, joka sisältää lisäksi vangitsemismääräyksen ja vakuuden asettamista koskevan määräyksen, tiedoksianto vai ei. Sen mielestä ei ole mahdollista katsoa, että se, miten unionin oikeutta on sovellettava, olisi niin ilmeistä, ettei siitä jää järkevää epäilyä. Tässä tilanteessa Cour de cassation päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

"Onko direktiivin 2014/41 1 ja 3 artiklaa tulkittava siten, että niiden mukaan jäsenvaltion oikeusviranomainen voi antaa tai vahvistaa eurooppalaisen tutkintamääräyksen, joka koskee yhtäältä syytteen nostamista koskevan päätöksen – joka sisältää lisäksi vangitsemista ja vakuuden asettamista koskevan määräyksen – tiedoksi antamista henkilölle, johon kohdistetaan rikosoikeudellinen menettely, ja toisaalta hänen kuulemistaan, jotta hän voi asianajajansa läsnä ollessa esittää kaikki tarpeelliset huomautukset tässä päätöksessä mainituista seikoista?"

19. AK, Ranskan ja Alankomaiden hallitukset sekä Euroopan komissio esittivät kirjallisia huomautuksia.

20. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ilmoitti vastauksena unionin tuomioistuimen tietopyyntöön, että AK oli luovutettu Espanjan oikeusviranomaisille 9.9.2022 cour d'appel de Paris'n tutkintajaoston kolmen tuomion[8] täytäntöön panemiseksi. Se täsmensi myös, että AK:n kuulemisesta 19.7.2021 laadittu pöytäkirja oli toimitettu kyseisille viranomaisille.

Asian tarkastelu

21. Käsiteltävässä asiassa on kyse siitä, voivatko jäsenvaltion oikeusviranomaiset pyytää eurooppalaisella tutkintamääräyksellä toisen jäsenvaltion viranomaisia antamaan asianomaiselle henkilölle tiedoksi syytteen nostamista koskevan päätöksen, joka sisältää myös määräyksen

[7] Kyseisen pykälän sanamuoto on seuraava: "Kun ulkomailla vireille pannussa rikosoikeudellisessa menettelyssä ulkomainen hallitus katsoo tarpeelliseksi antaa oikeudenkäyntiasiakirjan tai tuomion tiedoksi Ranskan alueella asuvalle henkilölle, asiakirja on toimitettava 696-8 ja 696-9 §:ssä säädetyllä tavalla, ja siihen on tarvittaessa liitettävä ranskankielinen käännös. Tiedoksianto suoritetaan henkilökohtaisesti syyttäjän pyynnöstä. Alkuperäinen asiakirja, jossa vahvistetaan tiedoksianto, palautetaan samalla tavoin pyynnön esittäneelle hallitukselle."

[8] Kaksi 26.9.2018 annettua tuomiota ja yksi 9.10.2019 annettu tuomio.

tutkintavankeuteen asettamisesta ja määräyksen vakuuden asettamisesta, ja kuulemaan tätä henkilöä, jotta hän voi asianajajansa läsnä ollessa esittää kaikki tarpeellisiksi katsomansa huomautukset tässä päätöksessä mainituista seikoista. Kysymykseen vastaamiseksi on ensinnäkin määritettävä eurooppalaisen tutkintamääräyksen aineellinen soveltamisala ja toiseksi selvitettävä, voivatko edellä mainitut toimenpiteet kuulua tähän soveltamisalaan.

Eurooppalaisen tutkintamääräyksen aineellinen soveltamisala

22. Direktiivin 2014/41 1 artiklan 1 kohdan määritelmän mukaan eurooppalainen tutkintamääräys on jäsenvaltion oikeusviranomaisen antama tai vahvistama oikeudellinen päätös, jonka tarkoituksena on, että toisessa jäsenvaltiossa suoritetaan yksi tai useampi yksittäinen tutkintatoimenpide tarkoituksin hankkia todisteita tämän direktiivin mukaisesti, myös todisteita, jotka ovat jo tämän viimeksi mainitun jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten hallussa.

23. Direktiivin 2014/41 3 artiklassa, joka koskee eurooppalaisen tutkintamääräyksen soveltamisalaa, säädetään yleisesti, että tutkintamääräystä ”sovelletaan kaikkiin tutkintatoimenpiteisiin”. Tässä artiklassa jätetään nimenomaisesti soveltamisalan ulkopuolelle ainoastaan yhteisen tutkintaryhmän perustaminen ja todisteiden hankkiminen tuollaisessa ryhmässä, sillä näihin toimenpiteisiin sovelletaan 29.5.2000 tehdyn yleissopimuksen 13 artiklan ja puitepäätöksen 2002/465 erityistä sääntelyä. [9]

24. Kuten direktiivin 2014/41 johdanto-osan kahdeksannesta perustelukappaleesta ilmenee, unionin lainsäätäjä on tarkoittanut, että eurooppalaisen tutkintamääräyksen soveltamisala on horisontaalinen ja että sitä sovelletaan ”kaikkiin tutkintatoimenpiteisiin, joiden tarkoituksena on todisteiden hankkiminen”.

25. Direktiivi 2014/41 ei sisällä tutkintatoimenpiteen käsitteen määritelmää eikä myöskään luetteloa toimenpiteistä, joiden täytäntöönpanoa voidaan pyytää eurooppalaisella tutkintamääräyksellä. Sen 10 artiklan 2 kohdassa ja 24–31 artiklassa kylläkin viitataan useisiin tutkintatoimenpiteisiin. Mikään ei kuitenkaan osoita, että nämä viittaukset muodostaisivat tyhjentävän luettelon tutkintatoimenpiteistä, jotka voivat olla tutkintamääräyksen kohteena. Ensimmäisessä näistä säännöksistä mainitaan tutkintatoimenpiteet, joita on periaatteessa aina voitava käyttää täytäntöönpanovaltion kansallisen lainsäädännön mukaan. [10] Direktiivin 2014/41 24–31 artiklassa taas on erityissäännökset tietyille tutkintatoimenpiteille, joiden täytäntöönpanoon liittyy erityispiirteitä, erityisesti kieltäytymisperusteiden osalta. [11]

[9] Ks. myös direktiivin 2014/41 johdanto-osan yhdeksäs perustelukappale, jossa todetaan, että ”tätä direktiiviä ei olisi sovellettava rajojen kummallakin puolen tapahtuvaan tarkkailuun, jota tarkoitetaan Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyssä yleissopimuksessa”.

[10] Kyseessä ovat sellaisten tietojen tai todisteiden hankkiminen, jotka ovat jo täytäntöönpanoviranomaisen hallussa, poliisi- tai oikeusviranomaisten pitämiin tietokantoihin sisältyvien tietojen hankkiminen, todistajan, asiantuntijan, uhrin, epäillyn tai syytteessä olevan henkilön taikka kolmannen osapuolen kuuleminen täytäntöönpanovaltion alueella, muu kuin pakkokeinoja käsittävä tutkintatoimenpide, sellaisena kuin se on määritelty täytäntöönpanovaltion lainsäädännössä, ja sellaisten henkilöiden tunnistaminen, joilla on jonkin yksilöidyn puhelinnumeron tai IP-osoitteen liittymäsopimus.

[11] Kyseessä ovat todistajan, asiantuntijan, epäillyn tai syytetyn henkilön kuuleminen videokokouksen avulla tai muulla audiovisuaalisesti välitettävällä tavalla, todistajan tai asiantuntijan kuuleminen puhelinkokouksen avulla, pankki- tai rahoitustietojen hankkiminen, tutkintatoimenpiteet, joihin liittyy todisteiden hankkimista reaaliaikaisesti, jatkuvasti ja tietyn ajanjakson ajan, kuten yhden tai useamman yksilöidyn tilin kautta suoritettujen pankki- tai muiden rahoitustapahtuminen seuraamista tai valvottuja läpilaskuja täytäntöönpanovaltion alueella, peitetutkinnan suorittaminen ja telekuuntelu.

26. Huomattakoon myös, että eurooppalainen tutkintamääräys on väline, joka perustuu keskinäisen luottamuksen ja vastavuoroisen tunnustamisen periaatteisiin [12] ja jonka perusteella määräyksen antanut viranomainen voi lähtökohtaisesti saada tarpeellisiksi katsomansa tutkintatoimenpiteet täytäntöön pannuiksi muussa kuin omassa jäsenvaltiossaan. Direktiivillä 2014/41 käyttöön otettu järjestelmä perustuu erityisesti ajatukseen siitä, että määräyksen antanut viranomainen voi parhaiten arvioida kyseessä olevan tutkinnan yksityiskohtien tuntemuksensa perusteella, mitä tutkintatoimenpidettä on käytettävä, sanotun kuitenkaan rajoittamatta täytäntöönpanoviranomaisen mahdollisuutta käyttää muun tyyppistä tutkintatoimenpidettä, jos eurooppalaisessa tutkintamääräyksessä mainittua toimenpidettä ei ole sen kansallisessa lainsäädännössä tai jos toimenpidettä ei voitaisi käyttää vastaavassa kansallisessa tapauksessa. [13]

27. Edellä esitetyn perusteella yhdyn Ranskan hallituksen näkemykseen siitä, että eurooppalainen tutkintamääräys on väline, jonka aineellinen soveltamisala on hyvin laaja, ja että tutkintatoimenpiteiden käsite kattaa ”hyvin monenlaisia toimia”. On kuitenkin todettava, että kuten kaikki asian käsittelyyn unionin tuomioistuimessa osallistuneet osapuolet, Ranskan hallitus mukaan lukien, tuovat esiin, eurooppalaisessa tutkintamääräyksessä tarkoitettujen tutkintatoimenpiteiden täytäntöönpanon ainoana tarkoituksena on hankkia todisteita [14] ja – jos sitä varten tarvittavat edellytykset täyttyvät – toimittaa nämä todisteet määräyksen antaneelle viranomaiselle. [15]

28. Useat seikat direktiivissä 2014/41 tukevat tätä arviointia. Jo sen 1 artiklan 1 kohtaan sisältyvän eurooppalaisen tutkintamääräyksen käsitteen määritelmän mukaan tavoitteena on se, että määräyksen antanut valtio voi ”hankkia todisteita”. Johdanto-osan seitsemäs perustelukappale (”todisteiden hankkimista varten”), kahdeksas perustelukappale (”joiden tarkoituksena on todisteiden hankkiminen”), 11 perustelukappale (”kyseessä olevien todisteiden hankkimiseen nähden”), 24 perustelukappale (”todisteiden hankkimiseen”) ja 38 perustelukappale (”todisteiden hankkimista koskevien”) viittaavat samaan suuntaan. Lisäksi direktiivin 13 artiklasta ilmenee, että täytäntöönpanovaltion viranomaisten eurooppalaisen tutkintamääräyksen täytäntöönpanon tuloksena hankkimat todisteet on tarkoitus toimittaa määräyksen antaneelle valtiolle. [16] Kyseisen artiklan 4 kohdan mukaan nämä todisteet ovat esineitä, asiakirjoja tai tietoja. [17] On myös pantava merkille, että kaikilla direktiivin 2014/41 10 artiklan 2 kohdassa ja 24–31 artiklassa [18] tarkoitetuilla eri tutkintatoimenpiteillä pyritään hankkimaan todisteita, joilla voidaan selvittää esimerkiksi jonkin tosiseikan tai teon olemassaolo, olosuhteet, joissa tosiseikka on tapahtunut tai teko suoritettu, sekä tekijän henkilöllisyys tai asema.

29. Edellä esitetyn mukaisesti yhdyn Ranskan ja Alankomaiden hallitusten esittämään huomautukseen, jonka mukaan direktiivin 2014/41 johdanto-osan 34 perustelukappaleen mukaan ”erilaisia väliaikaisia toimenpiteitä voidaan rikosoikeudellisen käsittelyn kuluessa soveltaa mihin

[12] Direktiivin 2014/41 1 artiklan 2 kohta. Ks. myös tuomio 8.12.2020, Staatsanwaltschaft Wien (Väärennetyt tilisiirtotoimeksiannot) (C-584/19, EU:C:2020:1002, 64 kohta).

[13] Direktiivin 2014/41 10 artiklan 1 kohta ja johdanto-osan kymmenes perustelukappale. Direktiivin 10 artiklan 3 kohdan mukaan täytäntöönpanoviranomainen voi turvautua eurooppalaisessa tutkintamääräyksessä mainitun sijasta muuhun tutkintatoimenpiteeseen myös silloin, kun sillä päästäisiin samaan tulokseen ”vähemmän yksityisyyteen puuttuvilla keinoilla”.

[14] Yhdyn Ranskan hallituksen huomautukseen siitä, että ”vaikka todisteen käsitteellä ei ole unionin oikeudessa yleistä määritelmää, sillä viitataan laajassa merkityksessä keinoihin, joita käytetään jonkin tosiseikan tai teon osoittamiseen laissa sallitulla tavalla”.

[15] Tuomio 2.9.2021, Finanzamt für Steuerstrafsachen und Steuerfahndung Münster (C-66/20, EU:C:2021:670, 41 kohta).

[16] Direktiivin 2014/41 13 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan sanamuoto on seuraava: ”Täytäntöönpanoviranomaisen on toimitettava ilman aiheetonta viivytystä eurooppalaisen tutkintamääräyksen täytäntöönpanon tuloksena hankitut tai täytäntöönpanovaltion toimivaltaisten viranomaisten hallussa jo olevat todisteet määräyksen antaneelle valtiolle.”

[17] Ks. myös direktiivin 2014/41 15 artiklan 1 kohdan b alakohta.

[18] Ks. tämän ratkaisuehdotuksen alaviitteet 10 ja 11.

hyvänsä kohteeseen, rahoitusomaisuus mukaan lukien, ei ainoastaan todisteiden hankkimista vaan myös menetetyksi tuomitsemista varten", mutta ainoastaan toimenpiteet, joilla pyritään ensimmäiseen näistä tavoitteista, kuuluvat direktiivin soveltamisalaan.[19]

30. Toinen ratkaiseva seikka voidaan löytää direktiivin 2014/41 22 artiklan 1 kohdasta ja 23 artiklan 1 kohdasta, joista ilmenee, että eurooppalainen tutkintamääräys voidaan antaa vapautensa menettäneen henkilön väliaikaiseksi siirtämiseksi määräyksen antaneeseen valtioon tai täytäntöönpanovaltioon, mutta ainoastaan "sellaisen tutkintatoimenpiteen toteuttamiseksi, jonka tarkoituksena on todisteiden hankkiminen ja joka vaatii kyseisen henkilön läsnäoloa" sen valtion alueella, johon hänet pyydetään siirtämään. Direktiivin johdanto-osan 25 perustelukappaleessa täsmennetään, että "jos kyseinen henkilö on määrä siirtää toiseen jäsenvaltioon syytetoimia varten, mikä käsittää myös sen, että tämä henkilö on tuotava tuomioistuimeen oikeudenkäyntiä varten, olisi – – annettava eurooppalainen pidätysmääräys [eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä 13.6.2002 tehdyn] neuvoston puitepäätöksen 2002/584/YOS [(EYVL 2002, L 190, s. 1)] mukaisesti". Unionin tuomioistuin korosti tuomiossa Staatsanwaltschaft Wien (Väärennetyt tilisiirtotoimeksiannot),[20] että eurooppalaisella tutkintamääräyksellä pyritään rikosoikeudellisessa menettelyssä eri päämäärään kuin eurooppalaisella pidätysmääräyksellä siten, että eurooppalaisella pidätysmääräyksellä pyritään puitepäätöksen 2002/584 1 artiklan 1 kohdan mukaisesti etsityn henkilön kiinni ottamiseen ja luovuttamiseen syytetoimenpiteitä tai vapaudenmenetyksen käsittävän rangaistuksen tai turvaamistoimenpiteen täytäntöönpanemista varten, kun taas eurooppalaisella tutkintamääräyksellä pyritään direktiivin 2014/41 1 artiklan 1 kohdan mukaisesti saamaan suoritetuksi yksi tai useampi yksittäinen tutkintatoimenpide tarkoituksin hankkia todisteita.

31. Unionin tuomioistuin on useita kertoja todennut, että direktiivin 2014/41 tavoitteena on korvata pirstoutunut ja monimutkainen järjestelmä todisteiden hankkimiseksi rajatylittävissä rikosasioissa. Sillä pyritään – luomalla yksinkertainen ja tehokkaampi järjestelmä, joka perustuu yhteen ainoaan välineeseen, eurooppalaiseen tutkintamääräykseen – helpottamaan ja nopeuttamaan oikeudellista yhteistyötä, jotta voitaisiin myötävaikuttaa sellaisen unionille asetetun tavoitteen toteutumiseen, jonka mukaan siitä tulee vapauteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustuva alue, sen vankan luottamuksen perusteella, jonka on vallittava jäsenvaltioiden välillä.[21] Samansuuntaisesti haluaisin lisätä, että Eurooppa-neuvoston 10. ja 11.12.2009 hyväksymässä Tukholman ohjelmassa, johon direktiivin 2014/41 johdanto-osan kuudennessa perustelukappaleessa viitataan, todetaan, että todisteiden hankkimista varten tavoitellussa "uudessa mallissa", josta myöhemmin tulisi eurooppalainen tutkintamääräys, olisi erityisesti otettava huomioon "perinteisen keskinäistä oikeusapua koskevan järjestelmän joustavuus", sitä "voitaisiin soveltaa laajemmin" ja "sen olisi asianomaiset toimenpiteet huomioiden katettava mahdollisimman monentyyppiset todisteet".[22]

32. Direktiivin 2014/41 34 artiklan 1 kohdan mukaan tällä direktiivillä korvataan ainoastaan tässä säännöksessä mainittujen kolmen yleissopimuksen, mukaan lukien 29.5.2000 tehdyn yleissopimuksen, "vastaavat määräykset". Kyseessä ovat näin ollen ainoastaan näiden yleissopimusten määräykset, joilla säännellään samoja asioita kuin direktiivillä, mikä osoittaa,

[19] Unionin tuomioistuin on todennut, että "kuten direktiivin [2014/41] 34 perustelukappaleessa korostetaan, se koskee väliaikaisia toimenpiteitä vain todisteiden hankkimiseksi" (em. tuomio Staatsanwaltschaft Wien (Väärennetyt tilisiirtotoimeksiannot), 71 kohta).

[20] Idem, 72 kohta.

[21] Tuomio 30.4.2024, M.N. (EncroChat) (C-670/22, EU:C:2024:372, 86 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

[22] Eurooppa-neuvosto, Tukholman ohjelma – Avoin ja turvallinen Eurooppa kansalaisia ja heidän suojeluaan varten (EUVL 2010, C 115, s. 1), 3.1.1 kohta.

kuten Alankomaiden hallitus huomauttaa, että se ei kata kaikkia mahdollisia keskinäistä oikeusapua koskevia pyyntöjä. Näiden yleissopimusten muita määräyksiä on tarkoitus soveltaa edelleen jäsenvaltioiden välillä.

Kysymys siitä, voidaanko pääasiassa kyseessä olevan kaltaisia toimenpiteitä pyytää eurooppalaisen tutkintamääräyksen yhteydessä

33. Siltä osin kuin kyse on asianomaisen eurooppalaisen tutkintamääräyksen ensimmäisestä osasta, katson AK:n, Alankomaiden hallituksen ja komission tavoin, että syytteen nostamista koskevan päätöksen tiedoksiantoa ei voida pyytää tällaisella määräyksellä. Tämän toimenpiteen tarkoituksena ei selvästikään ole todisteiden hankkiminen tai – Alankomaiden hallituksen sanoin – esineen, asiakirjan tai tiedon hankkiminen, jotta sitä voitaisiin käyttää rikosoikeudellisessa menettelyssä. Kyseessä on menettelyyn liittyvä muodollisuus, joka toteutetaan esitutkinnan päätyttyä ja jonka tarkoituksena on ilmoittaa virallisesti rikoksesta epäillylle hänen syytteeseenpanostaan, häntä vastaan esitettävistä syytteistä ja hänen haastamisestaan oikeuteen.

34. Syytteen nostamista koskevan päätöksen tiedoksiantoa toisessa jäsenvaltiossa ei siis säännellä direktiivillä 2014/41 vaan toisella keskinäistä oikeusapua rikosasioissa koskevalla välineellä, tässä tapauksessa 29.5.2000 tehdyllä yleissopimuksella [23] ja erityisesti sen 5 artiklalla. Kuten Ranskan hallitus toteaa, tämän yleissopimuksen selitysmuistiosta [24] ilmenee, että termiä oikeudenkäyntiasiakirjat, jota ei ole määritelty yleissopimuksessa, on tulkittava laajasti, ja sen on katsottava käsittävän esimerkiksi ”haasteet ja tuomioistuinten päätökset”. Koska direktiivissä 2014/41 ei ole 29.5.2000 tehdyn yleissopimuksen 5 artiklaa vastaavaa säännöstä oikeudenkäyntiasiakirjojen tiedoksiannosta, kyseistä artiklaa on edelleen sovellettava täysimääräisesti direktiivin 34 artiklan 1 kohdan mukaisesti.

35. Voidaan varmasti katsoa, kuten sekä AK että Ranskan hallitus väittävät, että oikeudenkäyntiasiakirjan tiedoksianto tapahtuu eurooppalaisen tutkintamääräyksen yhteydessä, jos tiedoksianto on osa kyseisessä määräyksessä tarkoitetun todisteiden hankintaan tähtäävän tutkintatoimenpiteen menettelyllistä täytäntöönpanoa ja jos se on välttämätön tutkintatoimenpiteen täytäntöönpanon kannalta. Tällaisella ratkaisulla vastataan keskinäistä oikeusapua koskevan järjestelmän joustavuuden tarpeeseen ja voidaan välttää se, että toimivaltaisten viranomaisten pitäisi esittää kaksi erillistä pyyntöä, joista toinen perustuu direktiiviin 2014/41 ja toinen 29.5.2000 tehdyn yleissopimuksen 5 artiklaan, mikä olisi direktiivissä asetetun tehokkuustavoitteen vastaista. Eurooppalaista tutkintamääräystä koskevissa Euroopan oikeudellisen verkoston päätelmissä, jotka on julkaistu 7.12.2018, todetaan olevan ”yleisesti hyväksyttyä”, että direktiivin 2014/41 soveltamisala ei kata ”oikeudenkäyntiasiakirjojen tiedoksiantoa ja lähettämistä (elleivät ne ole osa [eurooppalaisen tutkintamääräyksen] mukaista tutkintatoimenpidettä)”. [25] Vastaavasti marraskuussa 2020 annetusta eurooppalaista tutkintamääräystä koskevasta Eurojustin kertomuksesta ilmenee, että oikeudenkäyntiasiakirjan tiedoksiannosta ja lähettämisestä pitäisi esittää erillinen virka-apupyyntö, paitsi jos ”tämän asiakirjan tiedoksianto muodostaa [eurooppalaisessa tutkintamääräyksessä] pyydetyn

[23] Tämä ilmenee myös AK:n mainitsemasta, Euroopan unionin rikosoikeudellisen yhteistyön viraston (Eurojust) ja Euroopan oikeudellisen verkoston kesäkuussa 2019 antamasta yhteisestä ilmoituksesta eurooppalaisen tutkintamääräyksen käytännön soveltamisesta (s. 6), joka on saatavilla osoitteessa 2019-06-Joint_Note_EJ-EJN_practical_application_EIO_FI.pdf (europa.eu).

[24] Keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä 29.5.2000 tehdyn yleissopimuksen selitysmuistio (EYVL 2000, C 379, s. 7).

[25] Ks. kyseisen asiakirjan s. 2, saatavilla osoitteessa https://www.ejn-crimjust.europa.eu/ejn/EJN_RegistryDoc/EN/3096/83/0

tutkintatoimenpiteen välineen”.[26] Samaan tapaan tämän ratkaisuehdotuksen alaviitteessä 23 mainitussa Eurojustin ja Euroopan oikeudellisen verkoston yhteisessä ilmoituksessa todetaan, että ”yleisesti katsotaan, että direktiivi [2014/41] ei kata – –oikeudenkäyntiasiakirjojen lähettämistä ja niihin liittyviä palveluja, ellei asiakirjan lähettäminen ole olennaisen tärkeää eurooppalaisen tutkintamääräyksen kohteena olevan tutkintatoimenpiteen kannalta”. Kyseisen viraston ja verkoston mukaan ”siinä tapauksessa sen sisällyttämiseen eurooppalaiseen tutkintamääräykseen olisi sovellettava joustavaa lähestymistapaa [direktiivin 2014/41] 9 artiklan 2 kohdan mukaisesti”.[27]

36. AK:n tavoin katson kuitenkin, että tämän ratkaisuehdotuksen 35 kohdassa kuvattua tapausta on pidettävä poikkeuksena periaatteesta, jonka mukaan oikeudenkäyntiasiakirjojen tiedoksianto ei kuulu eurooppalaisen tutkintamääräyksen soveltamisalaan. Tätä poikkeusta on näin ollen tulkittava suppeasti, jotta rikosasioissa annettavan eurooppalaisen keskinäisen oikeusavun eri välineitä voidaan käyttää rinnakkain ilman, että yksi niistä rajoittaa toisen soveltamisalaa ja siinä säädettyjä erityisiä menettelyjä, takeita ja edellytyksiä. Tällaisesta tapauksesta voisi olla kyse esimerkiksi silloin, jos tutkintatoimen – kuten asianomaisen henkilön kotona toimitettavan kotietsinnän – toteuttaminen edellyttää toimen hyväksymisestä tehtyä oikeusviranomaisen päätöstä, joka on annettava etukäteen tiedoksi asianomaiselle henkilölle.

37. Kyse ei sen sijaan näytä olevan tällaisesta tapauksesta, kun syytteen nostamista koskeva päätös on annettava tiedoksi, kuten AK väittää. Tämän esitutkinnan päätteeksi[28] rikosprosessia varten laaditun oikeudenkäyntiasiakirjan tarkoituksena on esittää teot, joihin asianomaisen henkilön katsotaan syyllistyneen, ja niiden oikeudellinen luonnehdinta sekä todeta jo tässä vaiheessa näytön riittävän siihen, että henkilö voidaan panna syytteeseen ja haastaa oikeuteen.[29] Kuten AK ja Alankomaiden hallitus perustellusti korostavat, syytteen nostamista koskeva päätös on lähtökohtaisesti rikosoikeudellisen menettelyn itsenäinen toimi, jolla voi olla vakavia seurauksia asianomaiselle henkilölle. En ymmärrä, miten tällaisen oikeudenkäyntiasiakirjan tiedoksianto asianomaiselle henkilölle voisi olla todisteiden hankintaan tähtäävän tutkintatoimenpiteen väline tai välttämätön tämän toimenpiteen kannalta. Ennakkoratkaisukysymyksen kohteena olevaan tapaukseen palatakseni katson AK:n väitteen mukaisesti, että rikosoikeudellisen menettelyn kohteena olevan henkilön kuuleminen todisteiden hankkimista varten ei edellytä syytteen nostamista koskevan päätöksen tiedoksiantoa, tämän kuitenkaan vaikuttamatta siihen, oliko tämä todella pääasiassa kyseessä olevan kuulemispyynnön tarkoitus.[30]

38. Se, että syytteen nostamista koskeva päätös sisältää myös vakuuden asettamista koskevan määräyksen, ei mielestäni muuta johtopäätöstä, jonka mukaan tällaisen päätöksen tiedoksiantoa ei voida pyytää eurooppalaisen tutkintamääräyksen yhteydessä. On selvää, että vakuuden asettamista koskeva määräys, joka on sitä paitsi täysin liitännäinen, ei ole direktiivissä 2014/41 tarkoitettu tutkintatoimenpide, jolla on tarkoitus hankkia todisteita.[31]

[26] Ks. kyseisen asiakirjan s. 20, saatavilla osoitteessa https://www.eurojust.europa.eu/publication/report-eurojust-casework-european-investigation-order

[27] Ks. kyseisen asiakirjan s. 6.

[28] Ranskan hallitus toteaa, että ”syytteen nostamista koskeva päätös – – merkitsee yleensä esitutkintaviranomaisten ja mahdollisen tutkintatuomarin suorittaman tutkinnan päättymistä”.

[29] Tässä tapauksessa 30.9.2009 päivätyn syytteen nostamista koskevan päätöksen ensimmäisessä osassa yksilöidään teot, joihin AK:n katsotaan syyllistyneen, toisessa osassa esitetään näiden tekojen rikosoikeudellinen luonnehdinta, ilmoitetaan todisteet AK:ta vastaan ja esitetään syyt, joiden vuoksi tämä on velvoitettava asettamaan vakuus ja määrättävä tutkintavankeuteen, ja kolmannessa osassa, joka on sen päätösosa, ilmoitetaan AK:n syytteeseenpanosta ja määrätään tämä tutkintavankeuteen sekä asettamaan 30 000 euron suuruinen vakuus.

[30] Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 43 kohta.

[31] Tässä tapauksessa 30.9.2009 tehdystä syytteen nostamista koskevasta päätöksestä ilmenee, että vakuuden asettamisella on tarkoitus taata ”taloudelliset vastuut, jotka [AK voisi] tulevaisuudessa joutua kantamaan”, jos hänen todettaisiin olevan rikosoikeudellisen vastuun lisäksi myös vahingonkorvausvastuussa.

39. Tätä johtopäätöstä ei voida kyseenalaistaa myöskään sillä, että syytteen nostamista koskeva päätös sisältää pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen määräyksen tutkintavankeuteen asettamisesta. Lukuun ottamatta direktiivin 2014/41 22 ja 23 artiklassa tarkoitettua erityistilannetta, jossa vapautensa jo menettäneet henkilöt siirretään väliaikaisesti tutkintatoimenpiteen toteuttamista varten, eurooppalainen tutkintamääräys ei voi sisältää pyyntöä vangitsemisesta tai vangitsemisen jatkamisesta.[32] Väliaikaista siirtoa koskeva tapaus ei koske nyt esillä olevan kaltaista tilannetta, jossa asianomaisen henkilön tutkintavankeudella ei ole minkäänlaista todistelutarkoitusta, vaan sitä pyydetään yksinomaan sen vuoksi, että kyseinen henkilö voisi syytteeseenpanonsa jälkeen saapua asian käsittelyyn määräyksen antaneen valtion toimivaltaiseen tuomioistuimeen.

40. Siltä osin kuin kyse on asianomaisen eurooppalaisen tutkintamääräyksen toisesta osasta eli pyynnöstä kuulla rikosoikeudellisen menettelyn kohteena olevaa henkilöä, jotta hän voi esittää kaikki tarpeelliset huomautukset hänelle tiedoksi annetussa syytteen nostamista koskevassa päätöksessä mainituista seikoista, olen jo todennut, että direktiivin 2014/41 10 artiklan 2 kohdan c alakohdassa ja 24 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa säädetään nimenomaisesti niiden tutkintatoimenpiteiden joukossa, joita voidaan pyytää tällaisen tutkintamääräyksen yhteydessä, rikoksesta epäillyn tai syytetyn kuulemisesta.

41. Kuten komissio aivan oikein huomauttaa, tällainen kuulemispyyntö voi kuulua eurooppalaisen tutkintamääräyksen soveltamisalaan vain, jos sen tarkoituksena on tosiasiallisesti todisteiden hankkiminen. Näin ei ole, jos kuulemispyynnöllä pyritään todellisuudessa vain antamaan rikosoikeudellisen menettelyn kohteena olevalle henkilölle mahdollisuus käyttää puolustautumisoikeuksiaan häneen kohdistuvassa syytteen nostamista koskevassa menettelyssä. Todettakoon, että AK ja Ranskan hallitus ovat eri mieltä asianomaisen eurooppalaisen tutkintamääräyksen yhteydessä esitetyn kuulemispyynnön tarkoituksesta. Ranskan hallitus katsoo tästä tutkintamääräyksestä ilmenevän kiistatta, että pyynnön tarkoituksena oli todisteiden hankkiminen, kun taas AK väittää, että kuulemisen ainoana tavoitteena oli taata hänen puolustautumisoikeutensa hänen syytteeseenpanonsa osalta.[33]

42. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävänä on määrittää pääasiassa kyseessä olevan kuulemispyynnön täsmällinen tarkoitus. Jos se toteaa, että pyynnön tarkoituksena ei ole todisteiden hankkiminen, on katsottava, että sekä tämä pyyntö että pyyntö syytteen nostamista koskevan päätöksen tiedoksiannosta jäävät eurooppalaisen tutkintamääräyksen soveltamisalan ulkopuolelle. Jos se sen sijaan toteaa, että kuulemispyynnön tarkoituksena on todellisuudessa todisteiden hankkiminen, se voi mielestäni vahvistaa tämän eurooppalaisen tutkintamääräyksen osan, edellyttäen tietenkin, että direktiivissä 2014/41 säädettyjä tutkintamääräyksen sisältöä ja muotoa koskevia edellytyksiä sekä muita siinä edellytettyjä muodollisuuksia on noudatettu.[34] Nähdäkseni olisi kohtuutonta ja direktiivillä asetetun tehokkuustavoitteen vastaista kieltäytyä kokonaan eurooppalaisen tutkintamääräyksen täytäntöönpanosta sillä perusteella, ettei se voi käsittää pyyntöä syytteen nostamista koskevan päätöksen tiedoksiannosta.

[32] Ks. vastaavasti em. tuomio Staatsanwaltschaft Wien (Väärennetyt tilisiirtotoimeksiannot), 73 kohta.

[33] AK huomauttaa tässä yhteydessä, että syytetyn oikeudesta antaa lausumia syytteestä asianajajansa läsnä ollessa säädetään Espanjan rikosprosessilaissa syytteen nostamista koskevan päätöksen tiedoksiantomenettelyn yhteydessä.

[34] Ks. mm. direktiivin 2014/41 5–7 ja 9 artikla.

Ratkaisuehdotus

43. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa Cour de cassationin esittämään ennakkoratkaisukysymykseen seuraavasti:

Rikosasioita koskevasta eurooppalaisesta tutkintamääräyksestä 3.4.2014 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/41/EU 1 ja 3 artiklaa

on tulkittava siten, että

niiden mukaan jäsenvaltion oikeusviranomainen ei voi antaa tai vahvistaa eurooppalaista tutkintamääräystä, joka koskee yhtäältä syytteen nostamista koskevan päätöksen – joka sisältää lisäksi vangitsemista ja vakuuden asettamista koskevan määräyksen – tiedoksi antamista henkilölle, johon kohdistetaan rikosoikeudellinen menettely, ja toisaalta hänen kuulemistaan, jotta hän voi asianajajansa läsnä ollessa esittää kaikki tarpeelliset huomautukset tässä päätöksessä mainituista seikoista, jos kuulemisen tarkoituksena ei todellisuudessa ole todisteiden hankkiminen, mikä kansallisen tuomioistuimen on tarkistettava.